

Osmošolec

Slovenska žaloigra, 1. del

Dramatis personae

LOJZE, osmošolec
Njegova MATI
IVANKA, njegova teta
Njegov OČIM
Njegov BRATEC
Njegova SESTRA
TONE, njegov sošolec
ERNEST TOMEČ, profesor latinščine
GOSPOD ANTON, študijski prefekt
LADO, član Katoliške akcije
FRANCE, Lojzetov sošolec
MIHA, Lojzetov sošolec
PETER, Lojzetov sošolec
MARIJA, Lojzetova sošolka pri francoščini
RAVNATELJ klasične gimnazije
STANKO, partizan
GOSPOD IN GOSPA POGAČAR
GLAS PARTIZANA NEDELJKA
NADŠKOF
KARDINAL
ZBOR (sestavljen iz vseh oseb razen LOJZETA)

Prolog

Izba na domačiji Lojzetovega očima in matere v Goriški Gori. Izjemno skromno opremljena in le malo prostorna. LOJZE stoji pri vratih, OČIM, MATI, BRATEC, SESTRA v izbi.

VSI (*pojejo*) Glej, zvezdice Božje migljajo lepo, odprto široko je sveto nebo. Duhovi nebeški se iz raja vrste, prepevajo Slavo, na zemljo hité.

MATI O Lojze, si le doma!

OČIM Sinko, res sem te vesel! Bal sem se že, da si pozabil na našo revščino dolenjsko.

SESTRA Lojze ... (*Bratcu*) Dej, ti ga upraš.
BRATEC Lojze, kaj si plinesel za božič ...
LOJZE (*se počasi bliža domačim*) Glejte ...
(Hoče seči po zavoju, a mu pade iz rok. Razširi roke, iz čela se mu ulije kri, oko mu izstopi.)
VSI (*Kratko kriknejo, nato se umaknejo z odra.*)

LOJZE (*Okrvavljen obstoji sredi odra in ostane tam do konca prologa.*)

Zasliši se zamolklo tipkanje pisalnega stroja, ki traja ves čas naslednje replike.

GLAS PARTIZANA NEDELJKA *Slabo vpliva na razpoloženje prebivalstva tudi justifikacija izdajalcev, če ni prav otipljivega dokaza. To se je n. pr. pokazalo v Mirni, kjer sta padla dva izdajalca kurirja. Smrtna obsodba drugega je bila nekoliko prenačljena in izvršena iz preventivnih vzrokov. Sicer je bilo dokazano, da je dotičnik član Katoliške akcije in našlo se je pri njem cel kup italijanskih prepustnic, ki so mu dovoljevali obiskati vse važnejše belogardistične postojanke, vendar konkretnih dokazov, da prinaša poročila ni bilo. Štab je bil pozneje prisiljen, da potom posebnega razglasa opraviči prebivalstvu, zlasti v Št. Rupertu, potrebo smrtne obsodbe. Pri tem moram avtokritično priznati, da sem se za slučaj premalo zanimal in nisem preprečil obsodbe, kar bi lahko, če bi sodeloval v brigadnem sodišču.*

LOJZE (*Se počasi umika z odra.*)

***

Prizorišče je ves čas enako. Na steni zadaj je veliko razpelo in pod njim napis CHRISTUS VINCIT – CHRISTUS REGNAT – CHRISTUS IMPERAT. Pred njim je dolga klop.

LOJZE vso igro sedi na njej in občasno z nje vstane. K njemu prisedajo ostale osebe, ki med igro stojijo v ozadju in po potrebi nastopijo kot ZBOR. LOJZE ima v rokah ali tesno ob sebi Kempčanovo Hojo za Kristusom. Na glavi ima baretko, za katerim ima zataknjeno pero, na suknjiču ima trak v slovenskih barvah.

LOJZE Moj Bog, sredi osme sem, kmalu bo božič in novo leto 1943, pa še nobenega znamenja ... Skoraj dvajset let sem star. Trdno sem si zadal, da bom že ob začetku leta odločen, kako in kaj. In tudi se mi je že dozdevalo, da vem, kje me Bog hoče ... Potem pa spet ...

LADO (za hipec prisede iz ozadja) Na tehniko pridi ... Tam imamo hude boje s komunisti. Še kako prav nam boš prišel.

LOJZE Ne, na tehniko že ne grem.

LADO Kam pa potlej? Medicina? Jus? Glej, koliko je že juristov, kot listja in trave. No ja, katoliških zdravnikov se zares manjka.

LOJZE Zanima me vse, a nikjer ni jasnega znamenja ...

LADO (tleskne s prsti) A, tu pa se ne da nič pomagati. Stara bolezen odličnjakov, kaj hočemo. (Se dvigne in odide v ozadje.)

LOJZE Nemara pa bi le šel povsem za Gospodom. Ali nisem nekoč sam napisal: *Po novih potih šel bom v nove dni, / srca in duše Bog le bo vladar, / šla moja pot bo pred Njegov oltar.*

GOSPOD ANTON (prisede) Zaupaj, Lojze. Strma, toda čudovita je pot, o kateri premišljuješ ...

LOJZE že, že. Kaj pa to moje nesrečno rojstvo? Oče in mati me nista spočela v zakonski postelji. Velika ovira je to, vsi me očitajo že, odkar pomnim ...

GOSPOD ANTON Bog vendar poskrbi še za kaj večjega.

LOJZE Pa tudi premišlujem, gospod prefekt, ali bi ne koristil Katoliški akciji mnogo bolj, ko bi ostal povsem med ljudmi. Kmet med

kmeti, akademik med akademiki, tako nas je učil rajni profesor Tomec. In ali ni neki učeni mož zapisal: *Tudi svetni laiki imajo svoje poslans-tvo. Cerкви niso potrebni samo duhovniki ...*

GOSPOD ANTON Vse res, sin moj, vse res. Toda ti gotovo nisi tako površen, da ne bi vedel, da te lahko takšno naziranje zave-de v zmoto, če že ni povsem neresnično.

LOJZE Posvetoval sem se s spovednikom, pobaral sem vse bogoslovce, kar jih poznam. Že dolgo molim v ta namen. Ampak neka-ko še ni nič gotovega, nič jasnega ...

GOSPOD ANTON Boš videl, Lojze, Bog sam ti bo izbral poklic.

LOJZE Saj v to trdno verjamem, gospod prefekt. Pa je bilo le lažje, ko se še ni bilo tre-ba ubadati z mislijo nanj. Tam ob mali ma-turi. Ah, kje so ti lepi časi. (GOSPOD AN-TON se umakne v ozadje.)

Druga slika

LOJZE vstane s klopi, pridružijo se mu FRANCE, MIHA in PETER. Vsi so prešerno raz-položeni in izmenično recitirajo pesem, ki jo je Lojze spisal za prehod iz nižje v višjo gimnazijo.

LOJZE Čez oslovski most potuješ, / grščina te strašno muči, / Cezar ni po tvoji buči ...

FRANCE Nad kemijo obupuješ / in ob algebri vzdihuješ.

MIHA Kaj se k Alpam vse prišteva, / kaj Prešeren vse opeva, / znati vse je nemogoče.

PETER Da pa znaš, to šola hoče, / ti četrtošolska reva.

LOJZE Zopet se začni učiti, / pridno Cezarja prestavljaj, / grške glagole ponavljaj ...

FRANCE Pa se rešiš morebiti / polomije, ki grozi ti.

MIHA Tisti pesmi naj prepeva, / se dekletu razodeva, / komur sreča bolj je mila ...

PETER Tebi je pa nauk pustila: / Pusti, kar ni zate, šleva.

MIHA Fantje, mi se smilimo sami sebi, ampak resnično nasrkali pa bomo, če dobimo za lato Tomca.

FRANCE Joj, ne kliči vraga. Ali jih ni med našimi prfoksi že dovolj? Tomec, to ti je zverina.

PETER Niti pisniti ne smeš pri njem.

MIHA Mene pa tolikokrat jezik srbi ...

LOJZE Jaz pa mislim, da se nam ni bati hudega.

FRANCE Lojze, tebi je lahko, ko ti gre vse v bučo en dva tri.

LOJZE A misliš, da meni ni treba nič sedeti za knjigami ...

PETER Toliko že ne, kot bi moral jaz, da bi imel takšne rede, kot jih imaš ti.

LOJZE Prav vesel bi bil, če bi dobili Tomca. To ti je mož na mestu, da malo takih.

FRANCE I seveda, ti bi še onega prfoksa za srbo, ki ti je dajal cveke v prvem razredu, naredil za svetnika. Tako ponižen pa ti spet ni treba biti.

LOJZE Kdo ve? Da me tedaj ni trdo prijel, morda sedaj sploh ne bi bil več z vami.

PETER E, beži, beži, ti dobričina dolenska. Bolj ga mlatiš, bolj je krotak.

MIHA Fantje, ne boste verjeli. Zares gre Tomec.

PETER No, pa lahko grem spet domov krave past.

Tretja slika

LOJZE, PETER, MIHA, FRANCE in TONE sedijo na klopi. Pred njo ERNEST TOMEK. Njegov nastop mora imeti na sebi vedno nekaj slovesnega. Zelo je resnoben.

ERNEST TOMEK (*bere iz knjige*) Magnus es, Domine, et laudabilis valde: magna virtus Tua et sapientiae Tuae non est numerus. Et laudare Te vult homo, aliqua portio creaturae Tuae ... No, da ponovimo. Kako spregamo glagol volo? Hrastnik ...

MIHA Volo ... Volo, volis, volit, volimus ...

ERNEST TOMEK Edepol, to ni nič! To je snov drugega razreda, Hrastnik. Doma dvestokrat spregajte glagole volo, nolo in malo v vseh časih.

MIHA Ampak, gospod profesor ... Šolsko nalogo imamo ...

ERNEST TOMEK Sem vas kaj vprašal, Hrastnik? Če vam je že toliko do govorjenja, skandirajte za nas prvih deset heksametrov ex Ovidio na strani 273.

MIHA (*poklapano lista, nato jecljaje skandira*). Aurea prima satast aetas, quae vindice nullo / sponte sua sine lege fidem rectumque colebat. /

ERNEST TOMEK Pessime! Kdo vas je spustil v peto? Grozde!

LOJZE (*vstane in gladko odrecitira prvih pet verzov*) Aurea prima satast aetas, quae vindice nullo / sponte sua sine lege fidem rectumque colebat. / Poena metusq' aberant: nec verba minantia fixo / aere ligabantur nec supplex turba timebat / iudicis ora sui, sed erant sine vindice tuti.

ERNEST TOMEK Deo Gratias, vsaj Grozde me še ni zapustil.

LOJZE (*sede*).

ERNEST TOMEK No, nadaljujmo, kje sem ostal ... Da, sveti Avguštin v *Confessionibus* razlaga, da se naše srce umiri le v Bogu, dotlej pa je na moč nemirno ... In to pove z znamenitimi besedami, katere se boste kajpak naučili na izust ...

MIHA (*šepne Petru*) Ne vem, kako, da ima takšno veselje z guljenjem na pamet. Jaz v tem ne vidim nobenega smisla.

ERNEST TOMEK A tako. Nekateri očitno bolje od samega svetega Avgušтина vedo, kako je s to rečjo. Katera ura latinščine je danes, kaj porečete, Hrastnik?

MIHA Sedemnajsta, gospod profesor.

ERNEST TOMEK Do sedaj je morebiti res bila, ali kakor smo dogovorjeni ... Ker ste po nepotrebnem stegnili jezik, s sedemnajstzo uro ni nič in še zmerom smo v šestnajsti. Če govorite, ne da bi dvignili roko, bo moral reditelj ta isto številko zapisati tudi naslednjo uro. Truditi se moramo, da postanemo acies bene ordinata.

Četrta slika

ERNESTA TOMCA in TONETA ni več. LOJZE sedi na klopi, FRANCE, MIHA in PETER se stoje pomenkujejo.

FRANCE Ta Grozde ti je res neverjeten. Vedno je pripravljen, vedno zna. Zelen sem od zavisti.

PETER Pa daj, Francelj. Bi se ti dalo predsedeti za knjigami po cele dneve? Punc niti ne pogleda, v kinu ga ni nikdar ... Kar se mene tiče, je to čisto preveč uraden človek.

MIHA Uraden? Od kod si zdaj to pobral?

PETER Poglej ga. Zjutraj ti bo vstal na minuto točno. Ostali v Marijanišču se še stiskamo pod odejo, on že rogovili.

FRANCE Blagor njemu, da nima težav z vstajanjem. Mene morajo vedno mati opominjati.

PETER Ampak to še ni vse. Tudi ob točno določeni uri ti bo potisnil nos v tistega Kempčana. Ne rečem, saj je kar solidno branje, ampak vsak dan ... Glej ga, zdaj zopet bulji v bukvo, kakor da bi izvedel ne vem kaj novega. Pa grem staviti, da jo zna na pamet. Za navrh potem premleva tistega dolgočasnega Ušeničnika.

MIHA Saj ima že priimek tak, da te posili smeh.

FRANCE Le povej mu. Če ne bi bil tako miroljuben, kot je, bi te takoj po nosu.

MIHA Hudirja, mahniti res zna.

PETER Skratka: kakšen smisel ima vse to? Jaz bi šel raje na Golovec štet drevesa, kakor da bi buljil v tistega Ušeničnika. In bi gotovo imel več koristi.

MIHA Potem ta njegova načela. Vedno je v opoziciji. Če bi ves razred sklenil, da pojde na Rožnik, jo bo Grozde gotovo hotel ubrati na Barje.

FRANCE Ampak naj bo, kakor hoče. Priznati morata, da je trden kot skala. Kako je zadnjič bral levite prfoksu pri slovenščini.

MIHA živa resnica. Samo gledal sem. Vsi drugi smo nekaj meketali o Meti in Janezu, on ti pa udari po Tavčarju, da je joj.

PETER Kot rafali je padalo. Liberalci, klerikalci, Slovan, Narod, kulturni boj, Štiri tisoč, Rimski katolik ... Še zapomniti si ne moreš vsega, kaj šele, da bi razumel.

FRANCE Prava glavca. Zadnjič sem se pogovarjal z nekim akademikom, ki ga je lani srečal na Bohinju. Je mislil, da je abiturient.

PETER Ko le ne bi tako nabijal te Akcije. Saj sem jaz tudi v kongregaciji in grem vsak dan k maši, ampak kar je preveč, je le preveč.

MIHA Da, res so malo za luno. Nima jo pravega stika s stvarnostjo. Skoraj vse jim prepovedujejo. In Tomec je njihov vodja.

FRANCE Ampak če gledaš Lojzeta, bi se jim kar pridružil.

PETER Ne, hvala. Še v šolo nima pravega smisla hoditi, zdaj, ko bo itak vojna in je vse negotovo.

MIHA To bi te Grozde oštel, da bi ti zvonilo v ušesih. Rekel bi: 'Moj poklic je, da se učim. Moja dolžnost do naroda.'

PETER Ja, čuden tič, ni kaj reči. Prav poseben.

Peta slika

MIHA, PETER, FRANCE odidejo. K LOJZETU prisede TONE. Igrata tarok.

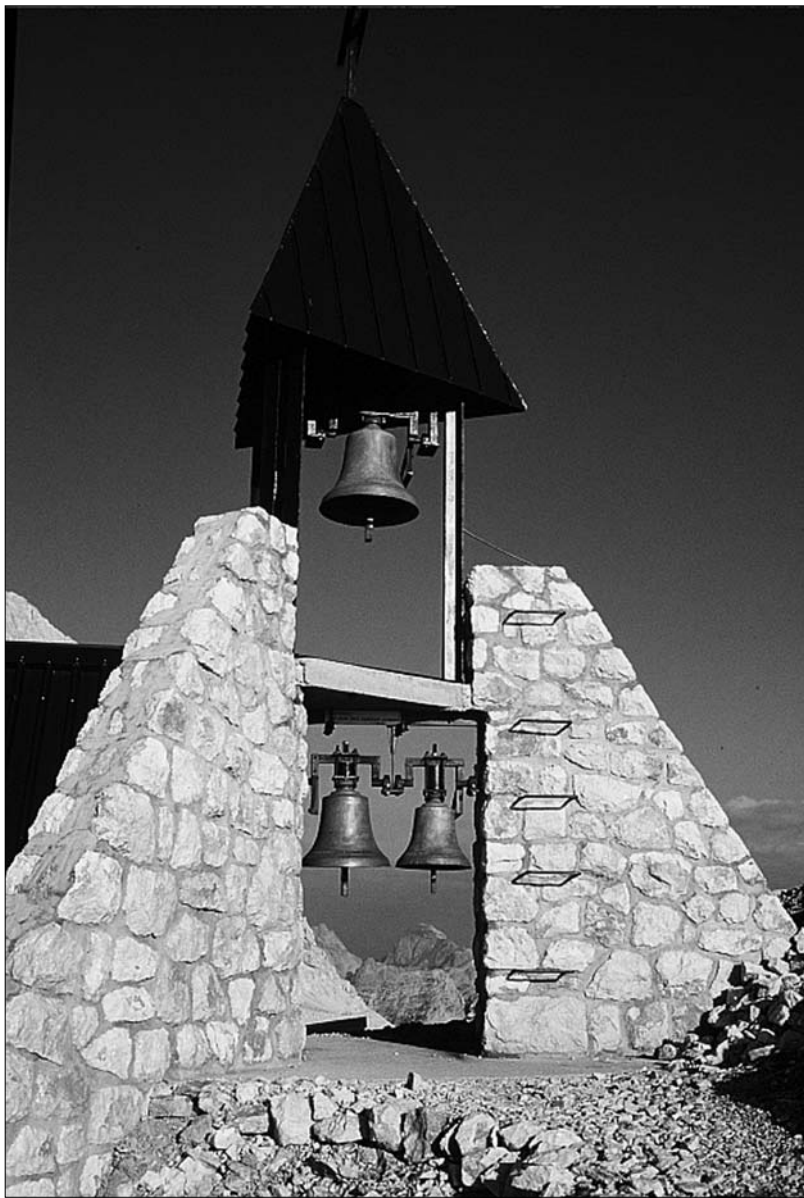
LOJZE Tone, občudoval sem tvoj nastop na proslavi ob dnevu ujedinjenja. Cankarjeve besede že dolgo niso tako odmevale od tehle sten.

TONE A je v njih tudi nekaj vsebine. Zakaj ti kar naprej premlevaš tega nemškega dolgočasneža? Včasih si bral pametnejše knjige in več pisal v dijaška glasila.

LOJZE Cankar je zapisal, da so v življenju važnejše stvari, kakor je literatura ... Uvidel sem pač, da me Kempčanova misel duhovno najbolj dviguje ...

TONE Ah, daj no mir. Ne rečem, jaz sem komaj nos pomolil vanjo, pa sem koj sprevidel, da ne bom zaradi nje nič pametnejši.

LOJZE Ponižnosti, Tone, te ti zares manjka. Pameten si, da malokdo tako, postaven

Zvone Žigon: Cikel Kamen in upanje, *Slava Bogu na višavah* (Kredarica)

in imaš uspeh. Ampak ali misliš, da si si to dal sam?

TONE Kakor je pač hotela narava.

LOJZE Kakor je hotel Bog. Ti veš, da je, a ga tajiš. Preponosen si, da bi mu dal čast.

TONE Veš, kaj piše nemški pesnik Heine o tem tvojem bogu? Poslušaj! *Preklet naj bo Bog, ki smo ga molili, prezebli, sestradani, v*

sleherni sili. Lagal nam, za nos nas je vlačil ta Bog, mi tkemo, mi tkemo ... Ne bom častil tega tvojega Boga bogatašev.

LOJZE Ne, Tone, ne razumeš. Ko zanikuješ Boga in se postavljaš na stališče marksistov, v resnici zanikuješ svoje lastno stališče. Marksizem je vendarle materializem, trdi, da ni nič zanesljivega, nič večnega, hkrati pa se

postavlja kot edini zanesljivi nazor. To je protislovje, dragi Tone, postavljaš se izven resnice.

TONE Da, da, ta vaš zveličani. Mahnič in njegov aut-aut, ki ga poudarjate na vsakem koraku. Resničnost je kruta, je boj, je protislovje.

LOJZE Čudno. Obraz angela imaš, govoriš pa kakor ta hudi. Ali te ni groza teme v duši, ko tajiš, da je Bog in da so nebesa? *(Se zazre v daljavo.) Glej jih, tam gredo; / njih oči mrtve, sklonjene glave, v srcih jim bridko. / V srcu jim tema, mraz je v njih očeh: že v teh mladih dneh nimajo Boga. / Vzel jim ga je svet; pa so vsi mladi, a vsi žalostni: zamorjeni cvet.*

TONE Skoraj bi me spravil v jok, tako lepo si povedal. Ampak ne morem verjeti, da nasedaš bajkam, ti, ki bi ti po pravici povsod šlo prvo mesto. Kdor brani takšnega Boga, brani kralja in brani kapitaliste.

LOJZE V čem je kaj napačnega, če spoštujemo predpostavljene? Od nekdaj so oblasti, do vekomaj bodo. Ali nisi bral apostolovega lista Rimljanom?

TONE Vaših izmišljij že zdavnaj ne berem več. Predolgo so me morili z njimi. Kakšne nam je nakladal far pri nauku! In kar je najlepše, sam je vse do pičice verjel, kakor se mi zdi, da verjameš sveto tudi ti.

LOJZE Kolikor me je skupaj.

TONE Čudno, ti pravim, kajti bil je prav taka sirota kot ti. Pravili so, da pred semeniščem ni imel ničesar svojega. Prav kakor ti.

LOJZE Četudi. Nič nimam – vendar vse imam.

TONE Da, klečepлаziš pred dobrotniki, ki ti v resnici ne segajo niti do gležnjev. Če bi bilo kaj pravice, bi moral ti kaj imeti, ne pa tisti pobožnjakarski napihnjenci. Ampak ne. Ti še dalje častiš njihovega Boga in njihove svetnike. Četudi bi bil, še s prstom ne migne zate.

LOJZE Tone, ne izrekaj takšnega bogokletja, prosim te.

TONE Se bo tvoja čista duša omadeževala od besed enega nedolžnega marksista ali kaj, svetnik?

LOJZE Malo mori quam foedari.

TONE Ti kar lajnaj svoje. Vendar boš moral priznati, da te v naši krasni in po Božji zamisli urejeni državi domala ne bi pripustili v gimnazijo ...

LOJZE Bogu sem hvaležen, ker je iz pastirčka iz Vodla blagovolil narediti študenta.

Šesta slika

LOJZE se spominja svoje poti na gimnazijo. Izmenično k njemu prisedajo IVANKA, MATI, OČIM, GOSPOD in GOSPA POGAČAR, RAVNATELJ. Replike se morajo izmenjevati sunkovito. Večkrat nastopi tudi ZBOR.

MATI Lojze, pisma ni. Pojdi gor v Ljubljano in povprašaj, kdaj se imaš vpisati. Pa še na kongres pojdi.

ZBOR Francelj, ne nori. Šola stane. Ob domačijo boš. *(Zadnji stavek ponavlja kot odmev.)*

IVANKA Lojze, boš videl, gospod in gospa ti pomoreta.

GOSPA POGAČAR Spodnjih hlač nimáš? Čakaj, koj ti jih prinesem. Potem moli in zaspi.

LOJZE *(kakor v snu ponavlja)* Moli in zaspi ... Moli in zaspi ...

GOSPA POGAČAR Kaj pa znaš?

ZBOR *(ponavlja kot odmev)* Kaj pa znaš? Kaj pa znaš? Kaj pa znaš?

LOJZE *(prestrašeno)* Zemljepis in zgodovino.

GOSPA POGAČAR Kaj pa slovnica?

ZBOR *(ponavlja kot odmev)* Kaj pa slovnica?

LOJZE Nekaj sem že slišal o njej ...

OČIM To ni nič!

RAVNATELJ To ni nič!

ZBOR *(ponavlja kot odmev)* To ni nič!

GOSPOD POGAČAR A misliš, da je vsak za šolo? Plačaj mu vlak, nekaj mu daj za popotnico in zarana ga pošlji nazaj domov.

ZBOR (*ponavlja kot odmev*) Pošlji ga nazaj domov!

LOJZE (*se zdrzne v snu*) Nočem domov. V šolo bi rad. Naučil se bom.

GOSPA POGAČAR No, pa poskusiva.

LOJZE (*vstane in deklamira*) *Sejem bil je živ. Prodal i on je Lahom / tam par volóv. / Zakasn timer je. V pozni temni noči / sam gre domov. [...] A čudno prineso mu vsi novico, / ko sine svit; / "Snoč umrl je nagle smrti sosed, / mejaš naš – Vid!"*

RAVNATELJ (*stopi močno v ospredje*) Grozde, Alojzij!

ZBOR (*ponovi kot odmev*) Grozde, Alojzij! Grozde, Alojzij!

LOJZE (*v snu; zelo glasno*) Tukaj sem!

RAVNATELJ Vendar eden, ki zna razločno govoriti.

GOSPOD POGAČAR Dobro, vsaj osramotil naju ni. A kam ga bomo dali? Pri nas vendar ne more biti!

GOSPA POGAČAR Ga bodo že kje vzeli. Trkajte in se vam bo odprlo!

ZBOR (*osorno, drdrajoče*) Naša pravila ne dovoljujejo sprejema nezakonskih otrok. Tudi slabe izkušnje imamo s takimi. Pri najboljši volji vam ne moremo ustreči. Poskusite drugje. Poskusite drugje. Poskusite drugje.

RAVNATELJ Kje pa imate fanta?

GOSPA POGAČAR V Marijanišču.

RAVNATELJ Vložite prošnjo za drug zavod ... Morda ga vzamejo celo brezplačno.

GOSPA POGAČAR Hvala, tja ga ne dam. Gre mi tudi za vzgojo.

RAVNATELJ Potem pa ne sitnarite in ne prosjačite okrog. Zbogom!

ZBOR (*ponavlja kot odmev*) Zbogom! Zbogom! Zbogom!

LOJZE *ostane sam na klopi v sredini, obkroži ga ZBOR, ki izmenično in vse glasneje in za ušesa vse bolj nadležno ponavlja svoje replike od prej.*

ZBOR Ob domačijo boš! Kaj pa znaš? To ni nič! Grozde, Alojzij! Naša pravila ne do-

voljujejo sprejema nezakonskih otrok. Poskusite drugje. Zbogom! Zbogom!

LOJZE (*poskoči na klopi*) Zadosti je! Zadosti je! Sanje, proč!

Sedma slika

PETER, MIHA, TONE stojijo, LOJZE sedi na klopi in prebira Kempčana.

TONE Fanta, usodni časi so pred nami, ko bo treba pokazati, ali si mož ali si baba.

PETER A ni en Grozde dovolj? Kar naprej nam soli pamet s tem. Zadnjič je dejal, da smo vsi dedci v kiklah.

TONE Že, ampak Grozde vidi zadeve v megli.

MIHA Po vseh njegovih predavanjih in razglabljanjih si upaš reči, da on česa ne vidi jasno?

PETER Ima svoje muhe kakor vsak izmed nas, toda pameten je bolj kot vsi mi skupaj. In vidi več kot kdor koli, kar jih poznam.

TONE Vse je res, fanta, tovariša, pameten je, načitan, pesnik, kar hočeš.

MIHA Kaj bi pa še ti rad?

TONE Poglej, na kratko ti bom razložil. Lojze nedvomno vse razume, toda vse, o čemer razmišlja, trikrat precedi. Ne bo se držal tistega, do česar pride sam, pač pa bo najprej pogledal, kaj o zadevi misli papež, kaj misli Rožman, kaj bo rekel njegov prefekt. Kako naj takega jemlješ resno?

PETER Tone, a ti res misliš, da si požrl vso učenost našega sveta in da ti ni treba nikogar poslušati? Lojze ne sledi slepo nikomur, ampak tudi utemelji, zakaj mu sledi.

TONE Vse avtoritete, ki jih časti Grozde, podpirajo obstoječi družbeni red, ki nas vse drži v sužnosti. Za navrh pa se sklicujejo še na svojega boga. Bajke.

PETER Veš kaj, Tone, teh oslarij mi ni treba poslušati.

MIHA Kako lahko tako pameten dijak, kot si ti, zatrjuje, da Boga ni? Mar nam ni njegov obstoj razviden na vsakem koraku?

TONE Kdo to pravi? Grozde?

LOJZE (*se skokovito pridruži*) Alo, fantje, pustite tako resne teme, bomo kakšno rekli ...

MIHA Saj se že pogovarjamo.

LOJZE Ne, ne, dajmo eno zapet.

TONE Daj, Lojze, resno smo govorili, ti pa se zdaj tu vmešavaš s takšnimi oslarijami.

PETER Dajmo, zapojmo. Katero pa bi? Jaz bi tisto moderno ... *Mein kleiner grüner Kaktus steht draussen* ...

LOJZE Ne, ne, Peter, nemških pa ne bomo peli, zdaj ko že Švabi strašijo pri naših sosedih. Dajmo eno domačo ...

PETER Ne zopet tistih narodnih ...

LOJZE (*presliši*) Regiment po cesti gre, pa moj fantič zraven je ....

VSI (*pritegnejo*) Regiment po cesti gre, pa moj fantič zraven je, pa moj fantič se izmed vseh spozna, zelen zelen zelen pušeljč 'ma ...

Osma slika

LOJZE *spet na klopi. Pridruži se mu*
FRANCE. *Čez čas oba vstaneta.*

LOJZE Bogdaj, Francelj. Kako kaj, že premaguješ svojo hibo?

FRANCE Katero hibo imaš v mislih, Lojze? Hib imam precej.

LOJZE Tudi jaz, Francelj. Ampak nekoč si vedel povedati, da si zelo len ...

FRANCE Ah, zdaj že razumem, kam pes taco moli, Lojze. No, posebnega napredka še ni.

LOJZE Pa bi nam bil potreben, Francelj.

FRANCE Ne vem, če je Akcija zame, Lojze. Saj veš, da sem dejaven v kongregaciji, najbrž me bodo postrani gledali.

LOJZE Prazne marnje. A jaz nisem v kongregaciji? Celo namestnik prednika sem že

bil. Sami izgovori. Kongregacija je čisto dobra pomožna sila Akciji.

FRANCE Dobro. Po pravici ti povem, bojim se žrtev. Rad grem v kino, tudi s kakšnim dekletom se z veseljem družim ... In pa, kolikokrat si moral ti na sestanek, ko smo bili še sredi odbojke.

LOJZE Ali ti nič ni mar za nadzemsko plačilo, ki ga naklanja nebeški Oče? Povrhu tega, ni večjega zadovoljstva, kakor biti v pomoč Cerkvi pri njenem reševanju duš.

FRANCE Pa misliš, da bi bil Akciji zares koristen?

LOJZE Še vprašaj? Velikanske naloge imamo pred seboj! Le Katoliška akcija bo to zmogla! Delavec med delavci, kmet med kmeti, dijak med dijaki! In s teboj, Francelj, nam bo lažje.

FRANCE Joj, saj razmišljam, ne misli, da so vsi ti tvoji nauki pri enem ušesu noter in pri drugem ven. Ali ...

LOJZE Poslušaj, kaj ti povem. Mi, slovenska mladina, smo do sedaj večinoma s prekrižanimi rokami gledali, kako tudi že po Sloveniji divja brezboštvo, in se za to nismo menili. Čas je že, da iz spanja, iz brezdelja, vstanemo. Ko zemeljski kralj kliče svoje podložnike, zapuste ti svoje domove in družine in gredo zanj v boj, čeprav naravnost v smrt. In mi, slovenska mladina, se ne bi odzvali, ko nas kliče naš Kralj, naš najvišji Gospodar, naš Bog?

FRANCE Vidim, da ni druge, kakor da zares pristopim. Ne bi si mogel odpustiti, če vam ne bi pomogel.

LOJZE Živel, Francelj! Pojdimo na delo, na boj! Zmaga je naša, ker je z nami Bog. Hočemo povsod Boga v naši lepi Sloveniji.

FRANCE Tako je, Lojze, Bog naj nas blagoslovi.